

ARENГУVESTLUSED HARKUJÄRVE LASTEAED-ALGKOOЛIS

Külli Riistop

Harkujärve Lasteaed-Algkooli direktor

Ene Hüepuu

Harkujärve Lasteaed-Algkooli õpetaja

Harkujärve Lasteaed-Algkoolis on arenguestlusi korraldatud viimasel kolmel aastal. Mõte anda vanematele lapse arengust teistmoodi tagasisidet tekkis juba 1991. aasta suvel, kui meie koolis korraldatud suvekursustel tutvustasid oma kogemusi Soome õpetajad. Suvekursustelt saime idee seada sisse õpilaste individuaalsed arengukaardid, kuhu õpetaja tegi õppeaasta jooksul õpilase kohta märkmeid. Märkmetes sisaldus info lapse õppimise, käitumise, töö- ja korraharjumuste kujunemise ning suhete kohta teiste õpilastega. Spetsiaalset arengukaardi vormi ei olnud, iga õpetaja kasutas talle sobivat märkmete tegemise süsteemi. Anname oma koolis paralleelselt hindeliste tunnistustega 1.–6. klassini kaks korda aastas ka sõnaliste hinnangutega tunnistusi. Tänu täidetud arengukaartidele oli tagasiside andmine kergem ja põhjalikum. Kaartide täitmine oli väga õpetlik, sest kuu lõpus kokkuvõtteid tehes märkasime tihti, et keskmiselt edasi jõudva korraliku lapse kaart oli tühi. Mõistsime, et õpetaja kogu „aur“ läheb käitumis- või õppimiskustega lapsele, tavaline tubli õppur jääb varju. Kaardi täitmine sundis tähelepanu pöörama kõigile õpilastele.

Soome õpetajatelt saime ka mõtteid, kuidas lastevanemate koosolekuid põnevamalt läbi viia. Oluline oli vestluse vormi muutmine:

- lõime ruumi ümberpaigutamisega pingevaba õhkkonna,
- pidasime koosolekuid väikestes rühmades,
- korraldasime eraldi koosolekud tüdrukute ja poiste vanematele,
- korraldasime koosolekud sarnaste probleemidega laste vanematele.

Uuendused meeldisid nii vanematele kui ka edumeelsematele õpetajatele. Klassi-koosolekutest hakkasid osa võtma kõikide õpilaste vanemad, sageli nii ema kui ka isa. Ühises vestlusringis jagati kogemusi, anti üksteisele nõu ja räägiti avameelselt oma muredest lapse kasvatamisel, mida varem kunagi ei tehtud. Õpetaja oli koosolekul enamasti protsessi juhtija rollis. Vanemad leidsid probleemidele keskustelude käigus ise lahendused, eriti siis, kui tegemist oli laste omavaheliste konfliktidega.

Niisugustest koosolekutest hakkaski idanema mõte pidada vestlusi iga perega eraldi, sest vanemate huvi oma lapse arengu vastu oli silmanähtavalt kasvanud. Peale selle leidsime, et lapsest kõneldes on vajalik ka tema enda kohalolek. Osa õpetajatest olid aga skeptilised. Neid hirmutas puudulik psühholoogiline ettevalmistus, konfliktide lahendamine, vestluse läbiviimine. Hirmude leevendamiseks saatis kool ühe õpetaja Avatud Meele Instituuti koolitusele, kus käsitleti konfliktide lahendamist, tähelepanelikku kuulamist, käitumise hinnanguvaba kirjeldamist ja tagasiside andmist. Koolituse läbinud õpetaja jagas oma teadmisi kolleegidega. Samal ajal konsulteerisime Hea Alguse klassides taolisi vestlusi läbi viinud õpetajatega. Neilt saime mõtteid arenguestluste organisatsioonilise ja sisulise külje kohta.

Aastaks 2001 olime valmis ise arenguestlusi läbi viima.

EELTÖÖ ENNE ARENGUVESTLUST

Otsustasime kõik koolis toimuvad arenguvestlused läbi viia ühtse struktuuri alusel. Iga vestluse kestuseks kavandasime 45 minutit.

Sõnastasime enda jaoks arenguvestluseks valmistumise pidepunktid.

- Valmistada end ette lapse arengupsühholoogia vallas, et osata vanemale lapse käitumist põhjendada ja anda soovitusi, millele erilist tähelepanu pöörata.
- Koostada nii lapsele kui ka vanemale küsimustik toetudes Klaus Altermanni ja Kristel Jõgi väljaandele „Aktuaalne kooliprobleem: kodused ülesanded”.
- Korraldada 2–3 nädalat enne arenguvestlusi klassi lastevanemate koosolek, kus
 - ✓ selgitada välja vanemate soovid ja ootused seoses arenguvestlusega;
 - ✓ informeerida vanemaid arenguvestluse läbiviimise korrast;
 - ✓ koostada ajagraafik;
 - ✓ kutsuda vestlusele mõlemad vanemad koos lapsega.
- Kirjutada sõnaliste hinnangutega tunnistuste ja aineõpetajate tähelepanekute põhjal iga lapse üldiseloostus. Võtta aluseks Johannes Käisi raamatus „Isetegevus ja individuaalne tööviis” antud vaatluskava õpilase individuaalsuse tundmiseks, kus leiaksid kajastamist järgmised õpilase vaimsed omadused:
 - ✓ tähelepanuvõime,
 - ✓ vaatlusvõime,
 - ✓ mälu,
 - ✓ fantaasia,
 - ✓ mõtlemine,
 - ✓ väljendusvõime,
 - ✓ tahteala,
 - ✓ töölaad ja -tempo,
 - ✓ läbisaamine kaaslastega,
 - ✓ huvid.
- Koguda kokku õpilaste tööd kõigis õppeainetes.
- Teha töödele toetudes ülevaade iga õpilase õpitulemustest.
- Sõnastada pere jaoks probleemid ja soovitusel, kuidas last kodus aidata.
- Paluda õpilastel täita ankeet (vt lisa 1).
- Leida ruum, kus oleks võimalik pingevabalt, häirimatult ja mõnusalt vestelda.
- Valmistada ette kohvilaud.
- Paljundada vanemate ankeedid (vt lisa 2).

VESTLUSE LÄBIVIIMINE

Kuigi olime õpetajatega otsustanud, et viime vestluse läbi ühtse struktuuri järgi, tegi iga õpetaja ülesehitusse oma korrektiivid.

Kõikides klassides täitsid õpilased paar päeva enne arenguvestlust ankeedi, milleks kasutati kahte erinevat vormi (vt lisa 1 ja lisa 3). Lapsed hindasid oma edasijõudmist õppeainetes, käitumist, töö- ja korraharjumusi, koduste ülesannete tegemist ja seejuures ilmnevaid raskusi.

Pingevaba õhkkonna saavutamiseks mõtles õpetaja eelnevalt läbi mööbli ja vestlejate paigutuse. Oluliseks peeti, et kõik osalejad istuksid ühel tasapinnal ja et õpetaja ei valiks endale kohta õpetajalaua taga.

Vestluse alustamine

Vestlust alustati erinevates klassides erinevalt.

1. klassi õpetaja küsis sissejuhatuseks, milliseid mõtteid arenguvestlus nii lapses kui ka vanemates enne vestlusele tulekut tekitas, sest vanemate jaoks oli arenguvestlus uudne. See küsimus aitas hästi pingeid alandada. Järgnevalt selgitas õpetaja, kuidas ta on kavandanud vestluse läbi viia ja kaua see kestab.

Üks õpetaja leidis vestluse alustamiseks põneva lahenduse – ta näitas kõigepealt klassialbumit ja tutvustas lapse osa kooli ja klassi üritustel.

Mõnes klassis pakkus õpetaja teed või kohvi ja palus vanematel täita ankeet, mille põhjal alustati vestlust.

Vestluse läbiviimine

Vestlus toimus lapse ja lapsevanema ankeedi põhjal. Laps luges oma ankeedi ette. Seda täiendasid ja täpsustasid nii õpetaja kui ka vanemad. Vanemad kirjeldasid, kuidas laps teeb koduseid ülesandeid ja oma rolli lapse aitamisel. Õpetaja andis konkreetseid näpunäiteid, kuidas üht või teist asja tulemuslikumalt korraldada.

Vestluse järgmises faasis esitas õpetaja eelnevalt kirjutatud iseloomustuse lapse kohta. Õpetaja püüdis igati esile tuua lapse positiivseid külgi. Iseloomustust illustreeris ta lapse kirjalike tööde ning joonistustega. Õpetaja kommenteeris lapse edasijõudmist õppeainetes ning andis ülevaate töö- ja korraharjumuste kujunemisest. Eraldi käsitleti lapse tervislikku seisundit, osavõttu huvitegevusest ja kooliga seotud hirme, laste omavahelist läbisaamist ning käitumist õppetunnis.

Järgnes arutelu. Sõnastati lapse probleemid, nii õpetaja, laps kui ka vanemad pakkusid neile võimalikke lahendusi. Siis sõnastati punktide kaupa kokkuvõtte. Pandi kirja ülesanded, millele laps tulevikus tähelepanu peab pöörama. Vanemates klassides vormistati kokkulepe kirjalikult ja laps kinnitas selle oma allkirjaga.

Vestluse lõpetamine

Tagasiside saamiseks küsis õpetaja vanematelt, kuidas nad end pärast vestlust tunnevad ja kas sellist vestlust on üldse vaja. Vanemale anti võimalus teha ettepanekuid koolielu paremaks organiseerimiseks.

KOKKUVÕTTEKS

Esimene arenguvestlus peaks olema väga hästi ette valmistatud, et vanemates säiliks huvi järgmiste vestluste vastu. Valdav osa vanematest pelgas vestlust, nad kartsid, et sellest kujuneb õpetaja „moraaliloeng”. Õpetajad pidid seega oskama eriti hästi pingeid maha võtta. Vestluse lõppedes oli vanemate arvamus oluliselt muutunud. Nad leidsid, et vestlus oli väga kasulik ja informatiivne.

Vestlus lähendas ka kõiki osalisi ning rahustas vanemaid lapse tuleviku suhtes. Kadusid vanemate eelarvamused kooli suhtes. Ilmnes, et vanemad on kinni oma kooliaja stereotüüpides. Nende jaoks oli huvitav teada saada, milline on kaasaegse tunni ülesehitus ja kasutatavad õpetamismeetodid.

Hea, et õpetajal olid vestluse illustreerimiseks kasutada õpilase tööd, sest lapsed oma töid tihti peale vanematele ei näita.

Arenguvestluse lisaväärtuseks võib pidada seda, et vestluse käigus paranesid lapse ja vanemate vahelised suhted: laps tundis, et ta on oma vanemate jaoks oluline, et tema kasvamise vastu tuntakse siirast huvi. Eriti ilmnes see nende perede puhul, kus kasvab väiksem õde või vend. Vanemad tunnistasid kohkumusega, et nad on vanemale lapsele liiga vähe tähelepanu pööranud. Kui vanemal oli aga lapse suhtes põhjendamatult negatiivne hoiak, sai õpetaja seda pehmemdada.

Lastevanematel puudub objektiivne pilt, kuidas nende eelpuberteedialine laps koolis käitub. See, mida lapsevanem peab lapse väikeseks veidruseks, võib koolis osutada probleemiks. Tänu arenguvestlusele said vanemad objektiivsema ettekujutuse oma lapse käitumisest ja vajadusest teda rohkem suunata ning jälgida.

Kõik osapooled pidasid oluliseks arenguvestluse konfidentsiaalsust.

Tõstatada sai selliseid probleeme, mida klassikoosolekul üles võtta on ebamugav ja mõnel juhul ka ebaefektiivne, sest õpilast ennast ei ole kohal.

Õpetajatel tekkis küsimusi arenguvestluse läbiviimise tasustamise osas, sest vestlused toimusid peaaegu eranditult õhtusel ajal, s.t väljaspool üldtööaega.

Lõpetuseks võib öelda, et väikeses koolis, kus klassis on enamasti 12–16 last, on õpetajal kergem laste arengut jälgida ning vanematele lapse kohta täpsemat ülevaadet anda. Tänu arenguvestlustele on vanemad hakanud tundma suuremat huvi laste arendamise ja suunamise vastu ning koolielu vastu üldse.

ÕPILASE ANKEET

1. Õppimiseks

	on mul eraldi laud
	ei ole mul kindlat kohta

2. Tean, kuidas oma õppetarbeid korras hoida

	jah
	ei

3. Õppetarvete hoidmiseks

	on mul eraldi sahtel/sahtlid
	on mul eraldi riul
	on mul eraldi laud
	ei ole mul kindlat kohta

4. Mul on raske alustada koduste ülesannete tegemisega

	mitte kunagi
	mõnikord
	sageli
	alati

5. Kodused ülesanded on minu jaoks

	huvitavad
	igavad
	kerged
	rasked

6. Kodused ülesanded

	teen alati ära
	jätan vahel tegemata
	jätan tihti tegemata

7. Kõige raskem on mulle koduste ülesannete täitmine

	eesti keeles
	matemaatikas

8. Koduste ülesannete tegemisel ma

	ei vaja abi
	vajan abi

9. Kui tihti juhtub, et sa ei oska koduseid ülesandeid iseseisvalt teha?

	mitte kunagi
	mõnikord
	sageli

Kui sa ei oska sageli koduseid ülesandeid iseseisvalt teha, siis millest on see sinu arvates tingitud?

	õppeaine on mulle raske
	õppeaine on mulle vastumeelne
	ma ei pane tähele, kui õpetaja kodust tööd juhendab
	unustan koduse töö päevikusse märkimata

10. Mul on raske süveneda kodustesse ülesannetesse

	mitte kunagi
	mõnikord
	sageli

11. Koduste ülesannete lahendamisel segab mind, kui

	keegi on toas või tuleb tuppa
	raadio või televiisor on sisse lülitatud
	korteris, majas või tänaval on lärm
	minuga alustatakse vestlust

12. Mis õppeained sulle kõige rohkem meeldivad?

13. Mis õppeaine ei meeldi sulle üldse?

14. Mis sulle koolis meeldib?

	kool üldse
	õppimine
	klassikaaslased
	õpetajad
	klassi ja kooli üritused

15. Mis sulle koolis ei meeldi?

16. Pärast kooli olen väsinud

	mitte kunagi
	mõnikord
	sageli

17. Millal lähed magama?

18. Millega tegeled vabal ajal?

19. Kas sul on sõber või sõbrad?

☐	jah
☐	ei

20. Kuidas sa nendega läbi saad?

.....

LAPSEVANEMA ANKEET

1. Kui kaua laps koduseid ülesandeid teeb?

2. Kas see aeg on teie meelest

☐	liiga lühike
☐	paraja pikkusega
☐	liiga pikk

3. Kuidas teie laps kodus õpib?

☐	iseseisvalt
☐	küsib vahel abi
☐	vajab pidevat juhendamist

4. Kui sageli kontrollite, kas laps on kodused ülesanded ära teinud?

☐	vahel
☐	tihti
☐	iga päev

5. Millal teie laps õpib?

☐	kohe pärast kooli
☐	pärastlõunal pärast õues käimist
☐	õhtul, kui vanemad on juba kodus
☐	hommikul enne kooli

6. Kus laps õpib?

☐	oma toas üksinda
☐	toas, kus on ka teisi
☐	kord oma toas, kord ruumides, kus on ka teisi

7. Kas lapsel on oma õppimiskoht, koolitarvete hoidmiseks sahtel või riiul, võimalus rahulikult ja vaikselt õppida?

☐	jah
☐	ei

8. Kuidas laps suhtub kodustesse ülesannetesse?

☐	täidab need meelsasti
☐	need tunduvad talle liiga rasked
☐	neid on tema arvates liiga palju
☐	need on tema arvates liiga töömahukad

9. Kuidas teie suhtute koduste ülesannete andmisesse?

.....
10. Missugustes ainetes olete lapse õpitulemustega rahul?

.....
11. Missugustes õppeainetes palub laps teie abi?

Miks on tal teie arvates probleem tekkinud?

.....
12. Millises vormis tagasisidet soovite koolilt oma lapsele?

	hinneteleht iga kuu lõpus
	hindeline tunnistus veerandi lõpus
	suuline hinnang lapse tööle poolaasta või aasta lõpus
	kirjalik hinnang lapse tööle poolaasta või aasta lõpus

13. Kas olete sel aastal käinud koos lapsega

	teatris
	kinos
	näitusel
	spordivõistlusel

14. Kas sooviksite ise koolis tutvustada mõnda teemat? Kui jah, siis millist?

.....
15. Milliste klassi ürituste korraldamisel ja läbiviimisel sooviksite kaasa aidata?

.....
16. Kas teate, kes on teie lapse sõbrad ja kuidas laps nendega läbi saab?

.....

ÕPILASE ARVAMUS

2. klass

.....
(õpilase nimi)**EESTI KEEL**

1. Lugeda mulle

☐	meeldib
☐	ei meeldi

2. Loetud juttude sisu jääb mulle kergesti meelde

☐	jah
☐	ei

3. Lugemispalade ümberjutustamine on minu jaoks

☐	kerge
☐	raske

4. Oskan teisi kuulata

☐	jah
☐	ei

5. Tunnen sõnades ära kaashäälikuühendi

☐	jah
☐	ei

6. Oskan lihtsamaid sõnu poolitada

☐	jah
☐	ei

7. Kirjutan lause algusesse suure algustähe

☐	jah
☐	ei

8. Kirjutan suure algustähe nimede algusesse

☐	jah
☐	ei

9. Oskan kirjutada väikeseid ja suuri kirjatähti õigete tähekujudega

☐	jah
☐	ei

10. Kirjutan

☐	püüdliselt
☐	lohakalt

11. Oskan vihikus vormistada

☐	pealkirja ja kuupäeva
☐	harjutust

12. Oskan ilma vigadeta tahvlilt ja töövihikust maha kirjutada

☐	jah
☐	ei

MATEMAATIKA

13. Oskan vigadeta 100 piires liita ja lahutada

☐	jah
☐	ei

14. Oskan tekstülesandeid lahendada

☐	jah
☐	ei

15. Oskan joonestada sirglõiku ja ringi

☐	jah
☐	ei

LOODUSÕPETUS JA INIMESEÕPETUS

16. Töötan tunnis meelsasti kaasa

☐	jah
☐	ei

17. Uued teadmised jäävad mulle kergesti meelde

☐	jah
☐	ei

OSKUSAINED

18. Mulle meeldib joonistada

☐	jah
☐	ei

19. Mulle meeldib laulda

☐	jah
☐	ei

20. Mulle meeldib meisterdada

☐	jah
☐	ei

21. Vajalikud töövahendid on mul kaasas

☐	alati
☐	vahel unustan koju

22. Mulle meeldib sporti teha

☐	jah
☐	ei

23. Kehalise kasvatus riided on mul kaasas

	alati
	vahel unustan koju

TÖÖHARJUMUSED

24. Kuulan õpetajat tähelepanelikult

	alati
	mõnikord

25. Töötan tunnis kaasa

	alati
	mõnikord

26. Mängin tunni ajal

	jah
	ei

27. Ajan tunni ajal oma pinginaabriga juttu

	mitte kunagi
	mõnikord
	tihti

28. Suudan kaaslasid ja õpetajaid kuulata ilma vahele segamata

	alati
	mõnikord

29. Hoian oma sahtli ja laua korras

	alati
	mõnikord

30. Teen kodused ülesanded ära

	alati
	mõnikord

31. Unustan asju koju või kooli

	mitte kunagi
	mõnikord
	tihti

32. Jätan oma asju klassis laiali

	mitte kunagi
	mõnikord
	tihti

33. Olen meelsasti korrapidaja

	jah
	ei

KÄITUMINE

34. Olen kaaslastega

	sõbralik
	abivalmis
	viisakas

35. Lõõn kaaslasi

	mitte kunagi
	mõnikord
	tihti

36. Täidan õpetaja korraldusi

	kohe
	alles mitme ütlemise peale
	tihti

37. Minu sõbrad on

38. Oma klassikaastest ei saa ma läbi, sest

.....